

УДК: 37.091.2

Володимир ПАВЛЕНКО

ВИХОВНА СИСТЕМА РОБОТИ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА ЯКІСНОЇ ОСВІТИ В НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Стаття висвітлює досвід роботи щодо підвищення якості освіти шляхом організації ефективної виховної системи роботи.

Ключові слова: якість освіти, система виховання, педагогічне моделювання.

В. Павленко. Воспитательная система работы как неотъемлемая часть качественного образования в учебном заведении. Статья освещает опыт работы в направлении повышения качества образования путем организации эффективной воспитательной системы работы.

Ключевые слова: качество образования, система образования, педагогическое моделирование.

V. Pavlenko. Educational system work as an integral part Quality Education in Educational Institutions. The article shows the work experience about the rising of education quality of the way of the effective organization of the educational system work.

Keywords: education quality, educational system, modeling.

Мета: висвітлити досвід роботи щодо підвищення якості освіти шляхом організації ефективної виховної системи роботи.

Освіта є пріоритетним напрямом державної політики України. Це стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й іміджу нашої держави, створення умов для самореалізації кожної особистості [5]. Сьогодні зростає необхідність підвищення рівня і доступності якісної освіти для громадян України відповідно до вимог інноваційного розвитку економіки, сучасних потреб суспільства і кожного громадянина; забезпечення гармонійного розвитку людини як найвищої цінності суспільства. Якісна освіта розглядається як один з індикаторів високого рівня життя, інструмент соціальної та культурної злагоди, економічного зростання [4] та декларується як на міжнародному [2],

так і вітчизняному рівнях [1].

Якість освіти є складною категорією, яка має певні властивості та характеризується багатовимірністю, багатоаспектністю та багатопараметричністю [8]. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки акцентовано увагу на посилення *розвивального та виховного* аспектів усіх підсистем освіти [5]. Освітня й виховна діяльність знаходяться у тісному взаємозв'язку, доповнюючи та збагачуючи одна одну.

Виховання – це цілеспрямований процес (виховна робота) взаємодії педагогів та учнів у ході спільної діяльності, спрямованої на розвиток у вихованців кращих рис людини і громадянина. Процес виховання – система, яка саморозвивається; її одиницею є розвивальна виховна ситуація. Розвиваються не лише вихованці, виховна діяльність, вихователі; розвивається цілісний об'єкт. Виховний процес, у свою чергу, є елементом структури більш загального процесу – формування особистості [7].

Проблеми підвищення якості освітнього процесу на державному, регіональному і шкільному рівнях присвячені дослідження таких учених, як В.Бегей, С. Березняк, В. Бондар, Л. Даниленко, Г. Єльнікова, В. Зверева, Ю. Конаржевський, Т. Лукіна, Н. Островерхова, В. Панасюк, В. Пікельна, М. Потапшик, А. Субетто, Т. Шамова та інших.

Більшість науковців і практиків, які працюють у галузі освіти, вважають проблемою підвищення якості освіти центральною для реформування галузі в цілому. Головним сьогодні є усвідомлення даного питання, розуміння того, що таке якість освіти та як її можна підвищити.

Якість освіти – це таке динамічне та інтегративне утворення, сукупні властивості якого здатні задовольняти споживачів, їх постійно зростаючі вимоги і потреби, і структурними компонентами якого є: задоволеність суб'єктів освіти результатами навчально-виховного процесу, якість освітніх програм, високий рівень кваліфікації науково-педагогічних кадрів, залученість навчального закладу до інноваційної діяльності, сучасні матеріально-технічні ресурси, утвердження державно-громадського управління [3]. Якісна освіта – то не лише результативні знання, але й розвиток особистості

дитини. Тому в кожному навчальному закладі має бути створена така система виховної роботи, яка задовольняла б потреби особистісного розвитку дитини.

Але не потрібно перебільшувати ролі навчального закладу у вихованні дитини, тому що саме в сім'ї закладаються підвалини моральних цінностей. Нерідко правопорушення вчиняються школярами у вечірній час, коли батьки несуть повну відповідальність за своїх дітей. На жаль, деякі з батьків частково або зовсім не приділяють уваги своїм неповнолітнім дітям, тим самим порушують подальше становлення та розвиток їх дитини. Адміністративне стягнення чи попередження "горе-батьків" не дають належних результатів. Тому важливо врегулювати у правових нормах виконання батьківських обов'язків.

Негативно впливає на виховний процес пасивна позиція батьків щодо діяльності школи, у той же час і відірваність її від місцевої територіальної громади, інших соціальних служб. Сьогодні навчальний заклад залишається головною ланкою в залученні дітей до змістовного дозвілля. Так, відвідування ними гуртків, участь у різноманітних змаганнях, туристичних екскурсіях бачиться виконанням функцій виховання особистості через колектив, що дає можливість дитині виявляти й розвивати найкращі якості. Майстерність класного керівника полягає в тому, щоб побачити індивідуальні особливості своїх вихованців, уміти скоригувати програму діяльності з кожним. Разом з тим ефективність виховної роботи залежить від динамічності функціонування створеної системи в навчальному закладі. Результати моніторингу організації виховної роботи показали, що в основному реалізуються інформаційно-цільові функції, а особистісно орієнтований підхід має епізодичний характер або взагалі проігнорований. Аналіз планування методичної роботи з учителями щодо виховання школярів, зокрема діяльність шкільних методичних об'єднань класних керівників показує, що в ряді шкіл формально підходять до організації даного питання. Необхідно більше уваги приділяти пропозиціям щодо впровадження передового педагогічного досвіду, послідовності вирішення виховних завдань у класних

колективах, співпраці з іншими соціальними службами, дбати про підвищення педагогічної культури батьків. Шкільним практичним психологам та соціальним педагогам необхідно допомогти вчителям правильно спрямувати свою діяльність щодо компетентнісного підходу у формуванні ціннісних орієнтацій в учнів.

За результатами соціологічного опитування, проведеного шкільними практичними психологами Полтавського району, визначено основні чинники, які впливають на поведінку дітей:

соціальне середовище – уміння пристосуватися до соціального оточення, гармонійність соціального розвитку; школа повинна встановлювати довірливі взаємини між дорослими та однолітками;

особливості виховання – завдання школи і батьків – допомогти дитині розвивати здібності та зацікавленість у навчанні, моральні та духовні цінності, які переважали б над матеріальними; забезпечити інтелектуальний та емоційно-вольовий розвиток;

самовиховання – школярі мають формувати в собі якості дисциплінованості, почуття обов'язку та відповідальності, упевненості в собі.

Система ціннісних орієнтацій – важливий компонент світогляду особистості, які визначають мотивацію поведінки, майбутню перспективу в житті та досягнення життєвих цілей.

З метою підвищення компетентної діяльності заступників директорів з виховної роботи, педагогів-організаторів, практичних психологів, класних керівників методичні служби відділів (управлінь) освіти повинні забезпечити неперервність професійного росту, задіяти всі механізми мотивації вчителя до вдосконалення. Для цього необхідно спланувати відповідно до запитів комплекс адресних, диференційованих методичних

послуг, що забезпечують взаємодію всіх суб'єктів і спрямовані на задоволення освітніх потреб педагогів. Процес методичного обслуговування освітніх запитів потрібно забезпечити необхідними ресурсами, зокрема, розробити необхідний інструментарій щодо діагностики і моніторингу виховного процесу, визначення рівня вихованості школярів.

Як показала практика, найвищий показник виховання мають навчальні заклади, де позиція педагогічного колективу є активною до нових змін у суспільстві, акцентується увага на профілактиці негативних явищ в учнівському середовищі. Адже нерідко деякі виховні заходи проводять лише після того, як у школі стався неприємний випадок.

Новою парадигмою освіти є уявлення про роль учителя, навчального закладу, якості освіти, тому моделюванню міжособистісних стосунків педагогів та дітей, взаємодії педагогів і батьків потрібно надавати неабиякого значення. *Педагогічне моделювання* – дослідження педагогічних об'єктів (явищ) за допомогою моделювання понятійних, процесуальних, структурно-змістових і концептуальних характеристик й окремих "сторін" навчально-виховного процесу в межах топічно визначеного соціокультурного простору на загальноосвітньому, професійно орієнтованому або іншому рівнях [6].

Досвід роботи шкіл Полтавського району свідчить, що створення нових моделей систем виховної роботи дає значні позитивні досягнення. Серед таких навчальних закладів є "Школа успіху" (Розсошенська гімназія, Мачухівський НВК), "Школа життєтворчості особистості" (Абазівська ЗОШ І–ІІІ ст.), "Школа-родина" (Гожулівський, Головачанський НВК).

Так, виховна система Розсошенської

гімназії базується на ідеях інтеграції, відкритості, обдарованості, толерантності. З метою розвитку творчих та інтелектуальних здібностей учнів, формування їх життєвих компетентностей тут працюють потужні центри виховання:

спортивно-оздоровчий;
туристсько-краєзнавчий;
естетичний;
наукове товариство учнів "Академія";
Центр дитячої дипломатії "Юність".

Модель системи виховної роботи навчального закладу представлено на *рисунку 1*.

Виховна робота в гімназії проводиться під час навчального процесу, у позакласній роботі, роботі з батьками, громадськістю, роботі органів самоврядування. На *рисунку 2* відображено структуру методичної роботи з проблем виховання.

Якість освіти – це єдність якості процесу (діяльності) і якості результату [6]. Сучасна школа не просто покликана дати школяреві суму знань, умінь і навичок, а повинна зробити його компетентним, тобто здатним самостійно здобувати й використовувати знання в різних життєвих ситуаціях, готовим брати на себе відповідальність, бути активним у суспільному житті, таким, що розуміє несхожість людей і поважає чужу історію та культуру. *Рисунок 3* відображає модель випускника.

Модель виховної системи роботи Абазівської ЗОШ І–ІІІ ступенів полягає у створенні "Школи життєтворчості особистості", використанні інноваційних технологій навчання, формуванні внутрішньої потреби в учнів та вчителів у власному самовдосконаленні та самовихованні, формуванні та розвитку інтелектуальної, творчої, компетентної особистості.

Орієнтація на формування та розвиток життєвої компетентності особистості потребують від педагогів запровадження методів, які спонукають учнів до ак-

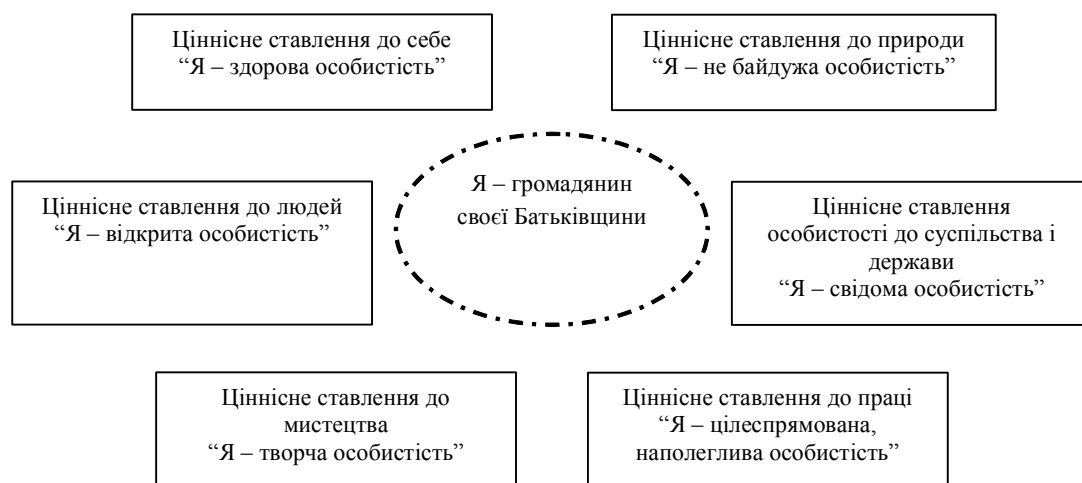

Рис. 1. Модель системи виховної роботи Розсошенської гімназії "Школа успіху"

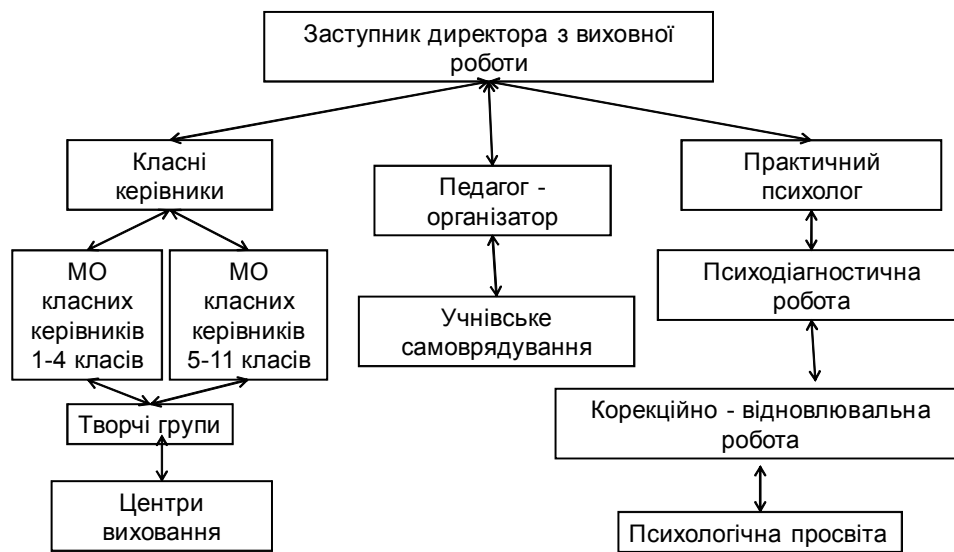

Рис. 2. Структура методичної роботи з проблем виховання

тивної діяльності, стимулюють розвиток мислення, уяви, викликають та створюють ситуацію успіху, сприяють вирішенню проблем, які пов'язані з реалізацією певних соціальних ролей (учень, громадянин, керівник, підлеглий, син, батько...). У виховному процесі керівник виступає в новій ролі – організатора самостійної активної творчої діяльності учнів, компетентного помічника і консультанта. Його досвід та професійні вміння слід спрямувати не лише на контроль за рівнем вихованості школярів, а й на розкриття та розвиток креативних здібностей вихованців.

Ефективним дидактичним засобом організації та проведення колективної творчої діяльності є "метод проектів", який забезпечує на практиці особистісно орієнтоване виховання в процесі спільної

праці учнів, учителів, батьків на основі їх вільного вибору, інтересів, бажань. Побудова виховного процесу на інноваційній основі якнайкраще забезпечує виконання низки завдань, які стоять перед сучасною школою:

- життєдіяльність дитячого колективу має творчий та гнучкий характер;
- відбувається соціалізація процесу виховання;
- на практиці здійснюється громадянське становлення особистості;
- учні вчаться колективно приймати рішення, виконувати його та нести персональну відповідальність за результати спільної справи.

Проектна технологія передбачає "проживання" учнями конкретних ситуацій, подолання труднощів та залучає

кожного окремого вихованця до колективної творчої діяльності. Педагогічний колектив Абазівської школи успішно впроваджує в практику роботи проекти: "Учень року", "Метод проектів у виховній роботі", "Школа, у якій я – особистість", "Свято моєї вулиці". Зупинимося на останньому.

Проект

Свято моєї вулиці

Учасники проекту: учні, учителі, громадськість села, сільський голова, депутати Абазівської сільської ради, ветерани.

Характеристика проекту:

- за кінцевим результатом: практико-орієнтований;
- за змістом: надпредметний;
- за кількістю учасників: колективний;
- за тривалістю: короткочасний;
- за ступенем самостійності: частково-пошуковий, дослідницький;
- за характером контактів: внутрішній, зовнішній.

Мета проекту: виховання ціннісного ставлення до суспільства і держави, формування активної громадянської позиції; прагнення до усвідомлення учнями причетності й відповідальності за долю своєї Батьківщини; залучення учнів до активної пошукової діяльності.

Завдання:

- залучення учнів до суспільно-громадської діяльності;
- розвиток соціальної творчості дітей і підлітків;
- розширення досвіду самоврядування, соціальної організації, партнерства і взаємодії;
- активізація волонтерського руху.

Форми реалізації проекту:

- статистичне дослідження вулиці (рік створення, походження назви, кількість

Рис. 3. Модель випускника Розсошенської гімназії

жителів тощо);

- спілкування з цікавими жителями вулиці, інтерв'ю, фото та відеоматеріали;
- презентація відповідної вулиці учнями класу;
- запрошення відомих жителів досліджуваної вулиці для безпосередньої презентації своєї роботи та захоплень.

Форма захисту проекту: заочна експедиція, виставка робіт народних умільців.

Продукт діяльності: фотоматеріали, газети, буклети, матеріали інтерв'ю.

Методична скарбниця проекту: учнівські презентації, матеріали інтерв'ювання, фотоматеріали.

Згідно з очікуваними результатами реалізація зазначеного проекту дасть змогу налагодити тісну взаємодію громади та школи у процесі виховання підростаючого покоління, забезпечить його соціалізацію, громадянське становлення особистості. Учні навчатися колективно приймати рішення, виконувати його та нести персональну відповідальність за результати спільної справи.

Отже, одним із найважливіших завдань сучасної освіти повинен стати пошук

шляхів підвищення якості освітнього процесу та впровадження їх у систему шкільної освіти. Вимоги сьогодення потребують створення нової моделі розвитку навчального закладу. Управління навчально-виховним процесом потребує постійного моніторингу з метою виявлення проблем, що виникли під час досягнення освітньої мети та коригування відповідного напрямку роботи. Тому подальшим етапом нашого дослідження буде аналіз стану навчально-виховного процесу загальноосвітніх шкіл району та узагальнення досвіду роботи навчальних закладів у напрямі підвищення якості освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. П. Організоване суспільство. Проблема організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: досвід соціально-філософського аналізу / Віктор Петрович Андрущенко. – К. : ТОВ "Атлант ЮЕмСі", 2005. – С. 3–7.
2. Байденко В. И. Болонский процесс: структурная реформа высшего образо-

вания Европы / В. И. Байденко. – [3-е изд., испр. и доп.]. – М., 2003. – С. 7.

3. Жебровський Б. Якість шкільної освіти: теорія та практика : [електронний ресурс]. – Режим доступу: www.osvita.ua

4. Каныгин Ю. М. Социально-экономические проблемы информатизации / Ю. М. Каныгин, Г. И. Калитич. – К. : НИ-ИНТИ, 1990. – С. 3.

5. "Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки", затверджена 28 жовтня 2011 р. на III Всеукраїнському з'їзді освітян. – С. 1.

6. Панасюк В. Використання досвіду управління якості освіти / В. Панасюк // Підручник для директора. – 2007. – № 8. – С. 42–51.

7. Подласый И. П. Педагогика : учеб. для студентов высших учеб. заведений : [текст] / И. П. Подласый. – М. : Просвещение ; Владос, 1996. – 39– 52.

8. Тализін М. Проблеми якості освіти / М. Тализін. – К. : Наукова думка, 2006. – С. 31.

Стаття надійшла 29.11.2012 р.

УДК 37.015.3:796.011.3

Олексій ПОПОВИЧ

КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ "ВИХОВАННЯ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ"

На основі аналізу напрацювань сучасних учених зроблена спроба узагальнення змісту поняття "виховання фізичних якостей" як однієї із ключових категорій теорії і практики фізичного виховання. Простежена періодизація розроблення проблеми провідними дослідниками, наведені найбільш відомі підходи до визначення феномена фізичних здібностей та розкриття співвідношення його компонентів. Розведені терміни "розвиток фізичних якостей" і "виховання фізичних якостей".

Ключові слова: фізичне виховання, фізичні якості, фізичні здібності, рухові якості, виховання фізичних якостей, швидкість, сила, витривалість, спритність, гнучкість, фізична вихованість, фізична виховуваність.

А. Попович. Категориальный анализ понятия "воспитание физических качеств". На основе анализа работ современных ученых сделана попытка обобщения содержания понятия

"воспитание физических качеств" как одной из ключевых категорий теории и практики физического воспитания. Простежена периодизация разработки проблемы ведущими исследователями, приведены наиболее известные подходы к определению феномена физических способностей и раскрытию соотношения его компонентов. Разведены понятия "развитие физических качеств" и "воспитание физических качеств".

Ключевые слова: физическое воспитание, физические качества, физические способности, двигательные качества, воспитание физических качеств, скорость, сила, выносливость, ловкость, гибкость, физическая воспитанность, физическая воспитываемость.

O. Popovich. Category analysis of concept "Education of physical qualities". On the basis of analysis of works of modern scientists the attempt of generalization of maintenance of concept "Education of physical qualities" is done as to one of key categories of theory and practice of physical education. A division into periods of

development of problem leading researchers is traced, the most known going is resulted near determination of the phenomenon of physical capabilities and opening of correlation of his components. Concepts "Development of physical qualities" and "education of physical qualities are divorced".

Keywords: physical education, physical qualities, physical ability, movement quality, training of physical qualities, speed, strength, endurance, agility, flexibility, physical awareness, physical training ability.

Мета: узагальнити теоретичний зміст дефініції з виховання фізичних якостей молоді з позицій сучасної педагогічної науки.

Перед сучасною наукою стоїть завдання поглибленого теоретичного обґрунтування практики спортивного руху. Особливо гостро ця необхідність відчувається в царині дитячого та юнацького спорту, де проблема фізичного вдосконалення поєднується із загальними питаннями становлення юної особистості. Теорія фізичного виховання у процесі